Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 553/2021 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen Metsähallituksen hakkuista Suomussalmen Karttimonjoen alueella

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Mai Kivelän/vas näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 553/2021 vp:

> Miten varmistetaan, että jatkuvan kasvatuksen hakkuiden tutkimus toteutetaan puuntuotantoa varten hoidetuissa talousmetsissä eikä luonnonmetsissä,
>
> miten hallitus varmistaa, että uhanalaisia lajeja ei valtion omistamien metsien käsittelyn seurauksena ajeta entistä vaarantuneimmiksi,
>
> miten varmistetaan, että luontoarvojen inventointi suoritetaan arvokkaissa kohteissa tarvittavalla tarkkuudella ja inventoinnin johtopäätökset ohjaavat aidosti hakkuiden suunnittelua ja
>
> miten varmistutaan siitä, että valtion viranomainen noudattaa luonnonsuojelulakia myös Natura-kartoituksen osalta asianmukaisesti?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaan ”Metsähallituksen mailla edistetään jatkuvan kasvatuksen menetelmiä”. Hallitusohjelman mukaiset Metsähallituksen omistajapoliittiset linjaukset vuosille 2020-2024 hyväksyttiin 23.4.2020. Niiden mukaan peitteellisen metsänkäsittelyn pinta-alaa uudistushakkuuluonteisissa hakkuissa lisätään nykyisestä noin 15 %:n tasosta 25 %iin sekä yhteistyötä tutkimuslaitosten ja Metsähallituksen välillä tiivistetään koskien metsän ja luonnonhoidon sekä ennallistamismenetelmien kehittämistä entistä paremmin luonnon monimuotoisuutta ja ilmastokestävyyttä huomioon ottavaan suuntaan.

Metsähallitus perustikin jo vuonna 2019 kaikkiaan kolme 5000 hehtaarin havaintoaluetta, joiden tehtävänä on tuottaa tietoa jatkuvapeitteisen metsänkasvatuksen käytännönsovellettavuudesta eri osissa maatamme, erilaisilla kasvupaikoilla ja rakennepiirteiltään vaihtelevissa, talouskäyttöhistorian omaavissa puustoissa. Kolme jatkuvan kasvatuksen havaintoaluetta sijaitsevat Rautavaaran Maaselällä, Suomussalmen Pirttivaarassa ja Savukosken Tulppiossa. Havaintoalueiden metsissä puustoa käsitellään peitteisyyttä ylläpitävillä hakkuutavoilla, joita ovat: 1) eri-ikäisrakenteisen metsän poimintahakkuu, 2) pienalakasvatus, 3) ylispuuhakkuu säästöpuustolla ja 4) kuusen ja männyn suojuspuuhakkuu.

Kaikille jatkuvan kasvatuksen havaintoalueille on laadittu pitkän aikavälin käsittelyohjelmat. Yhteistyössä Luonnonvarakeskuksen (Luke) kanssa alueille on perustettu vuodesta 2020 alkaen kestokoejärjestelyjä, joilla tuotetaan metsätoimialan käytännön toimijoiden tarvitsemaa tutkimustietoa jatkuvapeitteisestä metsänkasvatuksesta. Luken kenttäkoejärjestelyssä seurataan muun muassa jatkuvapeitteisen metsänkäsittelyn vaikutuksia metsien uudistumiseen ja puustorakenteiden sekä metsävarojen kehittymiseen. Lisäksi kaikilla alueilla selvitetään metsien hiilensidontakyvyn kehittymistä. Tavoitteena on myös selvittää, miten laajoilla alueilla harjoitettu jatkuvapeitteinen metsänkasvatus vaikuttaa metsien tuhonkestävyyteen, metsäluonnon monimuotoisuuteen ja metsätalouden kannattavuuteen. Syksyllä 2020 käynnistetyissä kohdemetsiköiden hakkuukäsittelyissä tehtiin peitteiseen metsänkäsittelyyn liittyviä eri-ikäisrakenteisen metsän poimintahakkuita. Tänä syksynä ovat olleet toteutusvuorossa pienalakasvatuksen hakkuut ja suojuspuuhakkuut.

Kestokoejärjestelyjen hakkuukäsittelyjen suunnittelussa ja toteutuksessa olennainen tekijä on toimenpiteiden mahdollisimman samanaikainen toimeenpano ja läpivieminen eri osissa maata sijaitsevilla havaintoalueilla. Siten esimerkiksi vuonna 2020 suoritetut eri-ikäisrakenteisen metsän poimintahakkuut tuli toteuttaa kasvukauden päätyttyä ja ennen seuraavan kasvukauden alkamista, mikä periaate pätee myös tällä hetkellä toteutuksessa olevan koejärjestelyn pienalakasvatuksen hakkuukäsittelyiden ja suojuspuuhakkuiden kohdalla.

Tälle syksylle suunniteltuista hakkuista päätökseen on jo saatu hakkuutoteutukset Rautavaaran Maaselässä ja Savukosken Tulppiossa. Myös Suomussalmen Pirttivaaran osalta hakkuut kuuden tutkimuskäyttöön varatun mäntyvaltaisen metsikön osalta on tehty suunnitellussa aikataulussa. Huomion kohteeksi nousseiden Pirttivaaran kuusivaltaisiin metsiin perustettavien kestokoejärjestelyn kuuden kohdemetsikön hakkuut on kuitenkin päätetty keskeyttää toistaiseksi. Pirttivaaraan perustettavana olevan pienalakasvatuksen ja suojuspuuhakkuun kestokoejärjestelyn 12 kohdemetsikön yhteenlaskettu pinta-ala on noin 30 hehtaaria, josta puolet on mäntyvaltaisia ja puolet kuusivaltaisia metsiä.

Pirttivaaran kestokoejärjestelyjen suunnitteluvaiheessa ympäristöjärjestöt ilmoittivat koealoilta löytyneistä uhanalaisesiintymistä. Lajihavaintoilmoitusten ja niiden taustatietoina olleiden lajihavaintojen sijaintitietojen perusteella suoritettiin Metsähallitus Metsätalous Oy:n omasta toimesta lajihavaintojen ilmoitusta täydentävä lajistoselvitys, jonka perusteella muutettiin pienalakasvatuksen pienaukkojen, joiden koko on enintään 0,3 hehtaaria, rajauksia osassa kestokoejärjestelyn hakkuukäsittelykohteita. Yksittäisten lajiesiintymien ja lajiesiintymäkeskittymien ympärille jätettiin myös puskurialueita ja säästöpuuryhmiä. Yksi tutkimuksen koejäseneksi valittu metsikkö rajattiin kokonaan hakkuiden ulkopuolelle lajistohavaintojen runsaan määrän ja liki yhtenäisen peittävyyden seurauksena.

Tutkimuksen koejäseniksi Pirttivaarasta ja muilta kahdelta havaintoalueelta valitut metsiköt eivät edusta Metsähallitukselta saadun tiedon mukaan luonnonmetsiä. Huomion kohteeksi nyt nostetut tutkimuskoejärjestelyn kuusimetsiköt ovat olleet metsätalouden toimenpiteiden kohteena jo aiemmin, mitä osoittavat alueilta kattavasti yhä edelleen havaittavissa olevat hakkukannot ja puun lähikuljetukseen aiemmissa hakkuissa tehdyt korjuu-urat. Koska aiemmista hakkuista on kuitenkin kulunut aikaa jo useamman vuosikymmenen ajan, on metsiköihin kehittynyt nyt kiinnostuksen kohteena olevan ilmiön tutkimiselle erinomaiset lähtökohdat muodostava kerroksellinen ja sekä eri-ikäisistä että -kokoisista puista muodostuva, alueellisesti vaihteleva metsikkörakenne.

Valtion monikäyttömetsien toimenpidesuunnittelu perustuu Metsähallitus Metsätalous Oy:n jatkuvasti kehitettävään sisäiseen ohjeistukseen, joka koostuu Metsänhoito-ohjeesta, Ympäristöoppaasta ja Ympäristö- ja laatujärjestelmän toimintatapaohjeista. Toimenpidesuunnittelussa kiinnitetään erityistä huomiota alue-ekologisen verkoston tietosisältöön ja suunnittelujärjestelmän paikkatietoon tallennettuun lajistotietoon, jota tarvittaessa täydennetään maastossa tehtävillä arvioinneilla.

Vaikka osa nyt kestokoeseurantaan Suomussalmen Pirttivaaran jatkuvan kasvatuksen havaintoalueelta valituista kuusimetsiköistä rajautuukin valtion monikäyttömetsien alue-ekologisen verkoston ekologisille yhteyksille, ei se estä niille suunniteltujen jatkuvapeitteisen metsänkäsittelyn hakkuutoimenpiteiden toteuttamista: Metsätalouden Ympäristöoppaan mukaisesti valtion monikäyttömetsien paikkatietoon merkityille ekologisille yhteyksille voidaan kohdistaa jatkuvapeitteisen metsänkäsittelyn hakkuita (luku ”1.1.4 Ekologiset yhteydet”). Pirttivaaran tapauksessa on erityisesti kestokoejärjestelyn koealasijoittelussa ja koealoille kohdistettavissa jatkuvapeitteisen metsänkasvatuksen hakkuukäsittelyissä otettu huomioon tieto lajiesiintymistä. Jaksollisen kasvatuksen päätehakkuu eli avohakkuu ei ole sallittu käsittelytapa alue-ekologisen verkoston ekologisilla yhteyksillä.

Kolme jatkuvan kasvatuksen havaintoaluetta eivät sisälly Natura 2000 -verkoston muodostamaan suojeluohjelmaan. Suomussalmen Pirttivaaran jatkuvan kasvatuksen havaintoalueen tapauksessa lähin Natura 2000 -verkoston alue sijaitsee noin 1,5 kilometrin etäisyydellä kohteen kuusimetsiin nyt toteutuksessa olevalta tutkimuskoejärjestelyltä.

Lopuksi todettakoon, että peitteisen metsänkasvatuksen luonnonprosessien empiirinen selvittäminen vaatii keskitettyjä kestokoejärjestelyjä toteutettuna metsissä, joissa on jo koejärjestelyn perustamisvaiheessa havaittavissa eri-ikäisrakenteisen metsän rakennepiirteitä tai niihin johtavia kehityskulkuja. Nyt huolellisen suunnittelun pohjalta läpivietävä hakkuukäsittelyjen seurantatutkimus jatkuvan kasvatuksen havaintoalueilla tarjoaa empiirisen tutkimuksen lähtökohdista toteutetut puitteet luonnonilmiöiden seurantatutkimuksen toteuttamiselle ja mahdollistaa uudenlaisen toimintaympäristön eri tieteenaloja yhdistävälle poikkitieteelliselle ja metsätalouden käytännöntoimijat aiempaa kattavammin osallistavalle tutkimusyhteistyölle. Turvaamalla jatkuvan kasvatuksen havaintoalueilla tehtävälle tutkimukselle sen edellyttämät toimintamahdollisuudet, avataan samalla ainutlaatuinen mahdollisuus tehdä tutkimusta ja käydä vuoropuhelua myös luonnon monimuotoisuuteen liittyvissä, monelta osin vielä ratkaisemattomissa kysymyksissä.

Helsingissä 2.11.2021

Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä